

Budimpešta, Ogrska, 29. n.
— General Gustav Jany, ki
bil na obravnavi pred sodišče
spoznan za krivega vojnih z
činov in obsojen na smrt, je
ustrejen. On je bil poveljnik
ogrskih čet, ki so se borile
strani nemških armad pr
Rusiji.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrti leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$5.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inoseststvo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$5.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenaročenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil pošto.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

128

Francija v močvirju—III

Ko pišemo te vrstice, se Francija nahaja v objemu stavk, ki so paralizirale vsa njena pristanišča na jugu in zapadu, železniško transportacijo, pošto, deloma prometovno in več drugih industrij. Predno pridejo te vrstice do čitateljev, bo ta stavka vsaj v glavnih sektorjih najbrže že izravnana, kajti ako bi trajala kaj časa, bi bila paralizirana vsa Francija.

Med vrsticami dnevnih vesti je razvidno, da je ta stavka v pretežni meri spontana. Nastala je iz dveh razlogov: ekonomskega in političnega. Ekonomski vzrok je velika inflacija in nizke mezde. V prvem članku smo omenili, da so cene potrebščinam na splošno več kot dvanajstkrat večje kot so bile tik pred vojno, plače pa samo petkrat in pol višje. Neko drugo poročilo od pariškega poročevalca Chicago Daily Newsa pa pravi, da so splošne cene dvajsetkrat večje, plače pa samo sedemkrat višje kot pred vojno. Ameriška inflacija je na primer komaj senca napram francoski.

Francosko delavstvo ima torej dovolj vzrokov za stavke, kajti gre mu za golo ohranitev življenja. Kjer je tako velik prepad med cenami in zaslužkom, bi bil v resnici velik čudež, ako bi ne prišlo do delavskih nepokojev in spontanosti stavk in revolt proti skrajno nezdružljivim in gnilim razmeram. V resnici je bilo francosko delavstvo, ki je po mišljenju radikalno, bodisi komunistično ali socialistično usmerjeno, dolgo zelo potrpežljivo in si stiskalo pasove kot v nobeni drugi deželi v Evropi, najbrže niti v Italiji ne. Edina možna izjema je mala Avstrija, ki je ves čas po vojni pod okupacijo armad štirih velesil. Ameriško delavstvo, konservativno kot je in politično nezrelo, bi sigurno ne hotelo prenašati takih udarcev in si toliko stiskati svoje pasove kot si jih stiska francosko delavstvo zadnjih par let. Celo pod nacijsko okupacijo je imelo več kruha, vsaj pa draginja ni bila tako velika. Na drugi strani, kot že rečeno, pa žive v izobilju bogati sloji in črnoborzi-janci, kakor na splošno tudi kmetje.

V meščanskem časopisu in po radiu o vsem tem seveda ne slišimo. Organi javnega mnenja le naglašajo, da so vse te stavke in delavski nepokoji inscenirani komunisti, ki dominirajo vse francoske unije z delavsko federacijo vred. In po teh vesteh so inscenirali ta delavski nepokoji vsled tega, ker hočejo Francijo gospodarsko in politično tako oslabil, da tudi tako zvani Marshallov načrt ne bo nič zalegel.

Da so v ozadju tega nepokoja, teh stavk tudi politični razlogi, je seveda resnica. Toda glavni razlogi so gospodarski—velik prepad med draginjo in zaslužkom. Ko so delavci lačni, bo njih borba za večji kos kruha zadobila tudi politični pomen, posebno v taki državi kot je Francija. Ampak tam gre še za nekaj več: za bodočnost Francije same kot tudi za bodočnost delavskega razreda.

Dokler so bili v vladi tudi komunisti, ki v Franciji zastopajo pretežno večino industrijskega delavstva, pa naj bo to komu vseh ali ne, so brzdali organizirano delavstvo in v deželi je bilo čudovito malo stavk. Besedo "čudovito" rabimo namenoma, kajti prepad med zaslužkom in cenami se je naglo večal ves čas po vojni, ko so bili tudi komunisti v koalicijski vladi. Odkar pa so bili prošega maja na ukaz Washingtona odstranjeni iz vlade, je seveda tudi minila njih soddgovornost za slednjo. Rezultat tega je bil, da je začela popuščati delavska disciplina in potrpežljivost. Ko je bila ta kupa potrpežljivosti zvrhana, se je razlila in raztreščila v spontanosti stavkah za višje plače, v resnici za gol obstanek.

Ampak kar razjeda francosko delavstvo, ni samo velika inflacija, od katere trpe predvsem delavski sloji, marveč tudi višja politična klima, ki se je v deželi začela bolj in bolj širiti. Nositelja te klime sta na eni strani francoska reakcija, ki se je zadnje mesece pričela grupirati okrog generala De Gaulleja, na drugi strani pa ameriška diplomacija, ki stremi na vsej črti za tem, da Francija ne postane levičarska. Isti cilji vodijo ameriško politiko tudi v Italiji. Temu cilju je sploh posvečen ves "Marshallov načrt," vsa današnja ameriška zunanja politika. Zato je zadnje pomlad tudi dekretiral izgon francoskih in italijanskih levičarjev iz koalicijskih vlad.

Alternativa v obeh državah je seveda pogon reakcije na vlado s pomočjo Amerike, ki stremi po wallstreetški dominaciji vse za padne Evrope. To skemo mednarodne reakcije bi bilo mogoče preprečiti le z ustanovitvijo ljudskih front vseh progresivnih sil, v glavnem komunistov, socialistov in republikancev. V Italiji so izgledi, da pride do take fronte pri prihodnjih splošnih volitvah za nov parlament, kajti tam že sodelujejo komunisti in levičarski socialisti (nennijevci). Za skupno fronto so se pred par meseci izrekli tudi republikanci in jo pri zadnjih volitvah v Rimu tudi pomagali ustvariti.

Vse drugače pa je v Franciji, kjer je zadnje čase prišlo do popolnega preloma med komunisti in socialisti, ki skupno predstavljajo okrog 45% volilcev. Dokler ni Washington razbil levičarsko-centristične koalicijske vlade, so bili izgledi, da bo Francija prejadrala sedanjo kritično dobo z vlado, ki bi bila levo od centra, kar bi lahko porodilo formalno koalicio ali ljudsko fronto med socialisti, komunisti in levičarsko usmerjenimi republikanci (katolički in protestanti ali kričanskimi socialisti). Izgledi za tako fronto, ki bi bila edina zmožna preprečiti podvig reakcije na krmilo Francije pod vodstvom bonapartističnega De Gaulleja, so danes ničeviti. Krivda je na obeh straneh, na strani socialistov in komunistov. Krive seveda drug drugega kot je to v navadi—kot so delali pred Hitlerjevim režimom v Nemčiji.

V resnici je velika tragedija v tem, da gre danes politični razvoj v Franciji po slični poti kot je šel v Nemčiji pred podvigom nacijev na krmilo. V prizadevanju, da socialisti preprečijo na eni

Glasovi iz naših naselbin

Nekaj iz knjig

Bellingham, Wash.—Danes je enajsti november, obletnica premirja po prvi svetovni vojni. Tedaj so nam govorili, da je vojna za demokracijo proti avtokraciji. Pred nekaj leti pa je bila končana druga svetovna vojna proti nacifasizmu.

Zakaj pa sedaj slišimo in čitamo, da je demokracija v nevarnosti? Kdo jo ogroža? Sure, Mike, Rusija... Zato moramo biti pripravljeni. Seve, mladina, ki se je šele takrat rodila, ne ve ničesar o tem blufanju. Mi, stari, pa ne moremo pozabiti vseh tedanjih laži in ne dašnjih. Mi vemo, da je bila prva in druga svetovna vojna proti delavcu!

Ameriška mladina večinoma verjame tej lažni propagandi, namreč da je Rusija nevarna Ameriki. Mladina ne ve, da so Združene države poslane nekaj divizij vojaštva proti boljševikom, docim niso boljševiki še nikdar ogrozili Združenih držav, ali katero koli državo. Niti niso povzročili ne prve in ne druge vojne. Povzročitelji vojn so bili prvič in drugič tisti, ki so proti delavstvu. In tretja svetovna vojna grozi iz istega namena. Dokler bo vladal kapitalistični sistem, ne bo miru!

Kaj torej storiti za preprečitev nadaljnih vojn? Po pravici povedano—ne vem odgovora. Nekateri verjamejo v izobrazbo, drugi v socializem, tretji prepušči vso skrb božji previdnosti itd.

Vzemimo za primer izobrazbo. V čem se izobrazba udeležuje, kaj je njen smoter? Tukaj pa pridemo na razpotje. Vsak si jo tolmači drugače, kar je odvisno v kakšnih okoliščinah se nahaja. In baš ruska revolucija je ustvarila neednost pri socialistih in drugih izobražencih. To pa je izrazil kapitalist. Ampak tudi med kapitalisti ni stoprocentne edinosti, prav tako ne med duhovščino. Na primer Dean of Canterbury je vnet zagovornik boljševikov.

Ako ste čitali knjige slavnega ameriškega pisatelja Uptona Sinclairja, namreč zadnje tri, ki se nanašajo od prve svetovne vojne do druge in do 1. 1943, v katerih opisuje življenje milijonarjev in njihov proizvodni proces, ste dobili dober vpogled v početke kapitalizma, ki so sklepali tajne in javne kupčije z vsakim, ki je imel denar, tudi s Hitlerjem!

Glavna oseba te povesti je Lani, nezakonski sin tovarnarja, ki je izdeloval vojna letala. Naslov te povesti je "Wide is the Gate". So pa še dve knjigi, tičoč se te povesti, a ju nisem še prečital do konca.

Naj precej omenim, da je bil ta mladi mož Lani Rooseveltov najboljši zaupnik—prijatelj, obenem pa je bil Hitlerjev in Goeringov "prijatelj". Poleg tega pa je tudi bil velik podpornik delavcev, ki so se bojevali proti fašizmu in nacizmu. Zrtvoval je velike vsote za te podtalne skupine. Bil je pravi "komunist".

Lani ni bil bogat v taki meri, kot to razumejo kapitalisti. Njegov oče ga sicer ni zavrgel, čeprav se ni rodil v zakonu. Lanijeva mati ni bila dovolj bogata, zato Lanijev stari oče ni dovolil njegovemu očetu, da bi jo oženil. Sicer pa sta imela dovolj dohodkov oba: sin in mati, da sta lahko udobno živela na francoski rivieri ob Sredozemskem morju, kjer je zdrava klima.

Oče in sin sta se večkrat shajala skupaj. Tako je imel Lani dostop v "boljšo" družbo, med katero je bil vzgojen in se znal obnašati. Ker je bil tudi lepe zunanosti in družaben, zlasti v

strani komunistično, na drugi pa De Gaullevo diktaturo, so v veliki meri postali orodje ameriške dolarske diplomacije, s čemer nehoti igrajo v roke De Gaulleju in francoski reakciji. Za ta preokret nosijo odgovornost tudi komunisti, ki strežejo socialistom po življenju kot politični sili in vodijo proti njim bolj in bolj agresivno vojno. Bojimo se, da bodo končno plačali oboji in dobili De Gaullevo diktaturo, ki bo po svojem bistvu neofašistična, kajti vsa De Gaulleva mentaliteta je usmerjena v neofašizem. Iz njegovih izjav je razvidno, da si zamišlja slično vladno strukturo kot jo je bil ustvaril Mussolini—"korporativno" državo z zasužnjevanjem delavcev v interesu bogatinov, Vatikana, Wall Streeta in diktatorskega aparata. De Gaulle je namreč pripadnik Rima.

Slika kaže "patriotično" drhal, ki je v Philadelphiji na trgu neodvisnosti razbila shod poslojke. Progresivnih ameriških državljanov, ki je bil sklican kot protest proti inkviziciji kongresnega "neameriškega" odbora, ki je med Hollywoodskimi lokal "kocomunizem". Med drhaljo so bili tudi pobalini, ki so po nacijsko salutirali.

ženski družbi, se je vanj zaljubila hči nekega milijonarja, katere je po svojem staremu očetu podedovala 23 milijonov dolarjev. Tako je Lani postal neposredno milijonar.

Seve, žena je bila gospodar, ampak ker ga je ljubila, mu je izpolnila vsako željo in ni vprašala, koliko stane to ali ono. Denarja je imel na pretekli. Kljub vsemu temu pa ni bilo sreče in sledila je razporka. Vzrok? Z njegovim tajnim sodelovanjem s podtalnimi elementi je tvegala življenje, a njegova žena se je močno bala zanj, kakor tudi škandala, če bi o tem zvedeli njeni bogati sorodniki. Ona je bila dobra duša in sovražila krivico, zato je nasprotovala trošenju denarja, a živeti stalno v strahu za njegovo življenje in končno škandala, je bilo preveč za njene živce.

Prišlo pa je tako daleč, da se je odločila spregovoriti zadnjo besedo z njim. Prosila ga je in rotila, naj odneha že zaradi njune 5 let stare hčerke, toda zaman. Lani je ostal zvest svojem nagonu. Priznal je, da ji dela krivico, a teh potov ne bo opustil, četudi izgubi njo in otroka, ki ju tako goreče ljubi. "Četudi bi ti objubil, bi lagal, ker bi te ob prvi priliki varal," je izpovedal. In tisto noč sta spala vsak v svoji sobi... Drugi dan sta se sicer vedla prijateljsko drug do drugega, to pa je bilo tudi vse. Oba sta neizmerno duševno trpela, ker sta se v resnici ljubila, ampak on ni hotel opustiti svojega pota. Bil je neizprosno bojevnik proti nacifasizmu.

(Konec, prihodnjič.)

George Gornik.

Smrt društvenika

Enumclaw, Wash.—S potnim srecem naznanjam vsem sorodnikom, znancom in prijateljem žalostno vest, da nam je smrt iztrgala iz našega društva 768 SNPJ brata Cirila Ermenca v starosti 71 let.

Pokojnika je bolezen mučila okoli štiri mesece in zatisnil je za vedno svoje trudne oči v bolnišnici Auburn Washington 16. okt. 1947, pokopan pa je bil 20. okt. Zapuščila soproga, tri hčere, dva sina in dva vnuka, v Milwaukee, Wis., pa enega brata in sestro. Rojen je bil pri Celju. Tu je bil zaposlen veliko let pri White River Lumber Co.

Res je, bratje in sestre, izgubili smo brata in društvenika in to nas boli. Izgubili smo brata, ki je vršil lajnjsko delo pri društvu mnogo let. Bil je zvest jednoti in društvu, zato ga tež-

ko pogrešamo. Toda naj nas tolaži zavest, da je pokojnik dobro in pošteno izvršil svojo nalogo, naša dolžnost pa je, da nadaljujemo njegovo delo in poprimemo, kjer je on pustil, ter ne odnehamo, dokler ne gremo vsi za njim.

Težko se je ločiti od brata, s katerim smo bili skoraj vedno skupaj, od človeka, s katerim smo se razumeli, skupno se veselili in tugovali. Toda vse mine, tako tudi žalost in veselje. Kar je mrtvo, ni mogoče več spraviti nazaj v življenje, zato tudi žalost in tuga ne pomagata. Umikati se moramo drug za drugim.

Njegovi nazori naj žive, naj nam kažejo pot v življenju. Srečen je tisti, o komur bomo prav tako lahko rekli po smrti. Težko in tužno je slovo, toda ne žalujte! V svojih srcih ohranite pokojniku blag spomin. Tebi, dragi pokojnik, pa večni pokoj!

Martin Lokovšek.

Iz Akrona

Akron, O.—Tukaj se dela s polno paro, toda pri velikih družinah se to nič ne pozna, kajti danes je tako velika draginja, da lahko iz trgovine za \$10 prineseš v eni roki. Razumljivo, še predno je na vrsti druga plača, je lep že prazen.

Mesa imamo več kot dovolj, ker pa ga narod le malo kupuje, ostaja mesarjem. Predsednik Truman pa pravi, naj bi jedli manj mesa. Mislim, da ne potrebujemo takih nasvetov, kajti če bo tako drag, si ga povprečen delavec kmalu ne bo mogel privoščiti.

Pred kratkim sva šla s soprogo obiskat našega bolnega člana Maillo Adimova (?). Ko sva prišla tja, je nama povedal, da ne mara nakaznice, ker je šel že na delo, tistih \$8, ki bi jih imel dobiti, pa naj ostanejo jednoti. Lepo sem se mu zahvalil in dejal, da potrebujemo veliko takih članov.

Nato sva se ustavila pri bratu Bedanichu. Njegova soproga se je upravicavala, češ da nama nima s čim postreči, potem pa se je nekaj domislila in odhitela v klet. Kmalu je prišla nazaj in prinesla šest let staro kapljico. To je bila pižaja!

Vprašal sem brata Bedanicha, če bo obnovil Prosveto. "Seveda je bom, čeprav je \$2 dražja. To ni nič za tak časopis kot je Prosveta. Čitatelj zna ceniti list šele tedaj, če ga prejema vsak dan."

V mnoge hiše zahajajo trije ali štiri tedniki in mnogi bi radi videli, da bi prejimali samo en tednik. Tajniki naj bi sporočili upravnistvu, da bi takim družinam pošiljali samo en tednik in tako bi prehranili Prosveto veliko denarja.

Martin Klarič.

Čikaška ženska klobučarska unija zahteva volitve

Chicago, Ill.—Posledica energične kampanje, katero vodi ženska klobučarska unija na za-

Gremo v Ameriko

Joseph Irman (Akron, O.)

(Nadaljevanje)

Jože je najprvo pogledal, če je kaj pošte zanj in pričel čitati Glas Naroda, a kmalu nato je vstopil v hišo eden izmed tovarišev, ki je prejel sedel zunaj z Indijanko, ter dejal Jožetu, da je zanj vprašala Indijanka.

Jože se je delal, da ga ne zanimajo Indijanka, toda svoje razburjenosti ni mogel zakriti in v lica mu je udarila kri. Nato je dekla poklicala fante k večerji. Vsi so se na mah odzvali, le ona dva ne, ki sta zunaj sedela z mladenko. Končno pa sta prišla notri tudi ona dva in s seboj privedla Indijanko. Ponuditi so ji večerjo, katero pa je prijazno odklonila.

Jože je pridno zajemal juho, a na sebi je čutil Indijankine oči. Postal je silno vznemirjen. Že je nameraval vstati in oditi v zgornjo sobo, tedaj pa je bila mladenka že za njegovim hrbtom, nagnila glavo k njegovi in ga z bliskovito hitrostjo poljubila enkrat, dvakrat, trikrat. Bili so vsiljivi poljubi. Jože je bil kar napol omamljen. Čutil je, kakor da bi šinil skozi njega električni tok.

Čim se je zavedel, jo je skušal odriniti od sebe, a ona se je že smehljaje oprostila, vsa zadovoljna, da se ji je načrt posrečil, in odšla. Njegova zadrega je bila toliko večja, ker so okrog mize sedeli prijatelji ploskali, cepetali z nogami in si dali duška nad tem nenavadnem prizorom.

Ves v zadržki in skrajno razburjen je Jože vrgel žlico po mizi, vstal, naglo odhitel v zgornjo sobo in se vrgel z vso silo na posteljo, tako da so spodaj mislili, da se podira strop. Bil je ves iz sebe. V sobo je prišel gospodar in ga skušal potolažiti, češ da ni nič hudega, ker je dobil nekaj poljubčkov od prikupne mladenke, ki je polna življenja. Ženskam naj se privadi in premeta svojo sramežljivost.

"Mene že ne bodo poljubljala indijanska dekleta," je mimično odgovoril gospodarju.

"Čim bolj se jih boš otepal in sramoval, bolj se bodo fantje zabavali na tvoj račun," ga je podučil gospodar.

Končno se je podal k večerji in omizje je zopet zbijalo šale na njegov račun, a ko jih je po-

svaril gospodar, so prenehali, zaeno pa jih očetovsko posvatali. Glas Naroda, a kmalu nato je vstopil v hišo eden izmed tovarišev, ki je prejel sedel zunaj z Indijanko, ter dejal Jožetu, da je zanj vprašala Indijanka.

Dnevi so naglo potekali, v Jožetovi glavi pa je ostal neprijeten dogodek kot nekaka morda. Morda bo ob priliki zopet skušala ponoviti prizor z vsiljivimi poljubi. Gospodinji je naročil, naj ga takoj obvesti, kakor hitro bi se Indijanka približala hiši, da si ji lahko pravočasno umakne.

Zgodilo pa se je, da je zopet kmalu prišla z materjo, a gospodinji ju ni opazila, da bi obvestila Jožeta, ki je bil prav tedaj v hiši. V veliki razburjenosti jo je hitro odkuril v zgornjo sobo in si dobro ogledal višino od okna do zemlje, da bi dol splezal ali skril, če bi se dekla na predznika pričel k njemu. K sreči pa sta Indijanki kmalu odšli.

Po tistem dogodku so se fantje kaj radi pogovarjali o Indijancih in njih navadah, zlasti kadar je bil zvržen Jože. Pri-povedovali so, da je v bližini velika indijanska rezervacija, v kateri stanuje tudi tista vsiljiva mladenka. Slišal je tudi govorico, če se kaka Indijanka zaljubi v belega fanta, pridejo Indijanci ponoči po njega in ga odpeljejo s seboj, nakar se mora oženiti z njo, če pa se upira, ga takoj skalpirajo. Eden izmed tovarišev je svetoval Jožetu, da je pač najbolje, če se takoj poroči z Indijanko, ker je do ušes zaljubljena vanj.

Jožeta so te govorice vznemirjale. Morda ga res ugrabilo in odvdejo, saj imajo ženske vse pravice v tej deželi.

Čez dober teden pa se je gospodar z družino vred preselil na svojo farmo. Gospodinjstvo je prevzela neka vdova, a je bilo kmalu očito, da brez gospodarja ne more biti reda. Vdova je bila dokaj razposajena, zaeno pa ni bila tako dobra kuharica kot je bila prejnjaja, radi tega so borderji hitro odhajali, tako da so v nekaj tednih ostali še samo štirje, med temi neki vdovec, ki se je pozneje oženil z vdovo.

(Dalje prihodnjič.)

Glas starega lovca

Chewick, Pa.—Po dolgem času se oglašam v naši Prosveti. Delavske razmere so prilično dobre. Sedaj pa eno ali dve o naših "divjih" lovcih.

Tu imamo cel bataljon lovev in vsi so dobri streli, samo zajčki pravilno ne tečejo. Naš general pa je Martin Pušek. Povedal mi je, da je ustrelil lisico, pozneje pa sem izvedel, da je bila samo verveca. Tone Leskovec in Stariha pa sta rekla, da sta dobila fazana, v resnici pa je bila vrana. Imamo še nekaj drugih dobrih lovev, kot so Božič, Perone in Lauše. Mislim, da so boljši kot Valentinčič iz Sharona, kateri je pisal, da ima žajčjo farmo.

Letos nisem šel na zajce, upam pa, da bom šel na medvede in srnjake. Danes še ne vem, če bo kaj sreče. Malo se bojim, če bi se srečal z medvedom, ker ne morem dobro bežati. Če bo kaj sreče, bom poročal.

Naj še omenim, da smo izgubili našega naprednega rojaka J. Flaiza. On je bil zelo priljubljen in tudi pevec ga bodo pogrešali. Moje globoko sožalje soprogi in ostalim sorodnikom!

Imeli smo tudi dve srebrni poroki, ki so ju obhajali zakonci Drop in Vehar. Poročil jih je neki ruski pop. Želim jim obilo sreče! Omožila se je tudi Jennie Bole. Tudi njej in njenemu možu želim obilo sreče! Kar se tiče politike, smo tudi na mestu, kajti sedaj smo za Jožeta. Zaključujem in pozdravljam vse lovece, še posebej Valentinčiča, kateri je sicer dober strelec, samo medveda se boji.

Anton Klemenčič.

Albert Weisbord.

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Boris Kidrič o uspešnem izvajanju petletnega gospodarskega načrta

Predsednik gospodarskega sveta in minister za industrijo Boris Kidrič je govoril na plenarni seji osrednjega odbora Enotnih sindikatov Jugoslavije o doseganju izvajanja prve petletnega gospodarskega načrta. Na velikih primerih je poudaril uspehe prvega polletja ter zadnjega meseca, ki dokazujejo, da je načrt v bistvu realiziran, kljub raznim težavam. Jugoslovanska industrijska proizvodnja je že presegla predvojno proizvodnjo za 87%. Potrebe širokih ljudskih množic so se zelo povečale, ker je ljudstvo med vojno živelo sedem let v velikem pomanjkanju. Sedaj, ko je narodnostno in socialno svobodno, čuti vedno nove potrebe. To so razlogi za velikega pomanjkanja, dusravno je potrebam delovnega ljudstva zadovoljeno v večji meri kakor je bilo v stari Jugoslaviji.

Jugoslovanske oblasti streme na tem, da bi zvišale količino blaga po nizkih cenah in da bi znižali cene na prostem trgu do tiste realne višine, ki jo določata gospodarski položaj in proizvodnja zmogljivost države. Kakor znano so se v zadnjem času povečali racioni racionirani obroki, raznih živil in je bilo postavljeno na svobodni trg prav tako več industrijskega blaga in kmetijskih izdelkov. Mnogo tekstilij se že svobodno prodaja na trgu. Prav tako tudi živila kot sladoled, moka i. t. d. Na mestnih trgih se je pojavilo že v zadnjem času dva do trikrat toliko kmetijskih pridelkov, odkar imajo kmetje možnost proste prodaje in prostega določanja cen visokom svojih pridelkov. Vlada pripravlja poseben sistem zamenjave blaga med mestom in vasjo. S tem bodo dobili kmetje izkupičkom blaga, ki ga bodo prodali po cenah, ki jih določa vlada, možnost nabave industrijskih izdelkov po zamenjanih cenah in ne po višji ceni v prosti prodaji. Če bo kmetje kupili po industrijski ceni, bo moral prodati za odgovarjajočo vrednost poljske pridelke, na podlagi tistih cen, ki jih določa vlada. Ta sistem zamenjave blaga bo obojestransko koristil delavcem, kmetom in intelektualcem.

Jugoslovanski delavci so se obvezali, da bodo mobilizirali vse sile, da bi do konca letošnjega leta petletni gospodarski načrt na samo zmagovito izpolnili, temveč ga tudi presegli. Kljub velikim težavam, kljub pomanjkanju delovne sile, pomanjkanju strokovnjakov in pomanjkanju materiala se proizvodnja uspešno razvija in prinaša prav na vseh področjih pozitivne rezultate.

Razvoj jugoslovanske radio-industrije
Petletni gospodarski načrt predvideva tudi izgradnjo domače radio-industrije ter bo v tej dobi postavljenih več srednjih in velikih oddajnih postaj. Letosnja je določena izdelava tudi 150.000 radijskih aparatov. Jugoslovanska radio-industrija stremi danes za tem, da se popolnoma osamosvoji od inozemstva. Razmah jugoslovanske radio-industrije mora postati tako velik, da bo že v letu 1951 Jugoslavija izvažala radijske sprejemnike. Radio-industrija ima v Jugoslaviji vse predpogoje za uspešno razvoje. Na razpolago so vse potrebne, potrebne za proizvodnjo sestavnih delov radijskih aparatov, sposobne strokovne moči, polne delovnega elana ter ljudska oblast, ki razume potrebe naših ljudskih množic tudi v tem pogledu.

Trenutno delujejo v Jugoslaviji tri radio-tovarne ter ena tovarna za izdelavo gramofonov. 11. september 1947. Pomembni najvažnejši datum v zgodovini jugoslovanske radio-

fonije. Na ta dan namreč so montirali prvi radioaparat, sestavljen iz delov napravljenih doma. Kljub velikim težavam pri nabavi orodja in strojev, instrumentov in kvalificiranih strokovnjakov, bo že letošnji načrt v radio-industriji izpolnjen. V prihodnjem letu bodo po naročilu komiteja za radio-fizijsko službo proizvajali v jugoslovanskih radio-tovarnah serije 4 cevni sprejemni aparati tipa "Kosmaj" in "Kozara", dvocevni radioaparati. Smer jugoslovanske radijske produkcije je s tem točno določena: zadovoljiti najširše potrebe delovnega človeka za dobre in cene radio sprejemnike. V produkcijskem načrtu je posebna važna vrsta izdelava 20 vatnih ojačevalcev s potrebnimi zvočniki. Produkcija najbolj specifičnih delov za radio-aparate bo na višku 1949 leta ter 1950.

Računati je, da bo že v prvi petletki narastel dohodek od radijskih naročil na letnih 400 milijonov dinarjev, kar je vsekako lep prispevek v drž. dohodkih.

S FRONTE DELA Na "mladinski progi" Samac-Sarajevo položeni zadnji metri tračnic

Mladinska proga je tik pred dograditvijo. Veliki uspeh jugoslovanske delovne mladine bo ponoven dokaz resnosti dela, danih obvez in obljub in delovne sposobnosti mladine pri graditvi nove jugoslovanske države.

Pri gradnji mladinske proge je sodelovalo 887 mladinskih delovnih brigad z 211.371 graditelji, od tega štivila je 167.037 mladih in 44.334 ženske mladine. Pri gradnji so sodelovali tri izmene. Po narodnosti je delo na progi 98.586 Srbov, 53.203 Hrvatov, 14.962 Slovencev, 10.203 Makedoncev, 6.274 Črnogorcev, 15.825 muslimanov, 3.879 Arnavtov, 1289 Vlahov, 275 Čehov, 338 Slovakov, 660 Italijanov, 2.510 Madžarov, 1.056 Bolgarov in 2391 drugih narodnosti. Po socialni strukturi je bilo 55.000 delavcev, 112.000 kmetov in 34.000 dijakov ter skoro 9 tisoč intelektualcev.

Slovesen zaključek dograditve mladinske proge Samac-Sarajevo bo verjetno objavljen v par dneh. Pred nekaj dnevi je obiskal mladinsko progo sovjetski veleposlanik v Beogradu, g. Lavrentjev s številnim spremstvom. Ogledal si je vsa gradila, predora Vranduk in Bistričak, razne mostove ter delovne prostore v Lašvi. Ob odhodu je dal sovjetski veleposlanik ljaskavo izjavo: Mladinska proga je naprava, ki kaže močan vtis. Jugoslovanska mladina se je pri gradnji pokazala častno in herojsko. Gradnja proge dokazuje, kaj lahko naredi svobodno ljudstvo v državi, v kateri se razvija popolna demokracija. — Ko zapuščam progo, pošiljam pozdrave jugoslovanski mladini in ji čestitam k velikemu naporu, ko se trudi zgraditi največji objekt, ki ga grade v Jugoslaviji.

Srečen bom,
če bom lahko še preostale sile uporabil pri delu za izgradnjo nove Jugoslavije!

Rojaki-izseljenci se letos vračajo v velikem številu v domovino. Prišli so iz Kanade, iz Francije, Belgije in Nizozemske. Pred kratkim je prispela v bazo v Kamniku skupina 310 izseljencev, ki so se vrnila pretežno iz Belgije.

Po dolgoletnem trpljenju so se vrnil v domovino, ki jih je sprejela z odprtimi rokami. Tista težka mora, ki jim je čepela vsa ta dolga leta na vratu, jih davila in jim ni dala govoriti, jih je nenadoma zapustila. Ko so prispeli domov, so občutili, da je odjenjal pritisk, ki jim je branil izgovarjati besedo domovina.

Pred davnimi leti jih je mladostna želja, ki jih je v tujino sprejemala, ker je potrebovala

njihove mlade sile, toda zdaj se vračajo stari, zgubani, saj jim je tujina izsesala moči, nato pa jih kot neboljence zavrpla.

Primožič France iz Kočevja je zagrenjeno povedal:

"Dokler sem bil mlad, sem bil mlad, sem bil dober, ko pa sem se postal in postal poleg tega še invalid, pa so mi odrekli vse pravice. Med vojno sem sodeloval v belgijskih partizanih, po vojni me ni preplasila vsa sovražna propaganda, ki je silila pošastno lakoto in neurečeno prerojene države. Zda sem prišel in srečen bom, če bom lahko še preostale sile uporabil pri delu za izgradnjo nove Jugoslavije. Ko smo sklenili, da se bomo vrnili v domovino, nismo postavljali pogojev. Sli bomo tja, kjer smo najbolj potrebni!"

Tako se vključujejo v ljudsko gospodarstvo nove Jugoslavije vračajoči rojaki-izseljenci, ki jih je osvobodena domovina sprejela z odprtimi rokami.

Posebna zaščita za vračajoče izseljence

Izseljenci-rojaki, ki se za stalno vračajo v domovino, so še posebno zaščiteni s posebno uredbo zakona o socialnem zavarovanju delavcev in nameščencev. Izseljencem se po tej uredbi priznava čas zaposlitve v inozemstvu v čas pokojninskega zavarovanja v domovini ter se jim obenem priznava že v inozemstvu dobljeno pravico do pokojnine ali rente. To pravico si izseljenci pridobijo po preteku petletne zaposlitve v domovini od povratku iz tujine. Ako izpolni izseljenec 5 let za poslitve v domovini, se mu vračuna 5 let zaposlitve v tujini. Po preteku petletne zaposlitve v domovini, ima izseljenec že 10 let, po šestih letih 12 let, po desetih letih 20 let pokojninskega zavarovanja. Čas zaposlenja se računa od 1. julija 1925, a zaposlenje v tujini se računa največ do 10 let. — Izseljenci so v vsakem oziru polno zaščiteni.

Kmetje iz Slavonije in gradijo 14 km dolgo normalno-irno železnico

Ljubljana.—Kmetje iz krajev severno od Daruvarja so se odločili, da sami zgradijo podaljšek normalnotirne železnice od Grubišnega polja do postaje Bastaje na progi Virovitica-Daruvar-Pakrač-Banova Jaruga. Tako bodo dobili kraji ob novi progi kakor tudi ostali kraji na zapadu do Bjelovara najkrajšo zvezo do Daruvarja in dalje preko Pakraca do Banove Jaruge na glavni progi Zagreb-Novska. Proga, ki so jo pričeli graditi prve dni oktobra, bo dolga 14 km in bo povezala 20 vasi. Gradnja se je začela na pobudo samih kmetov, ki so organizirali delo tako, da je vsaka vas prevzela nalogo, zgraditi določen odsek proge. V kratkem času so že izvršili 14.500 kubičnih metrov zemeljskih del in pripeljali okrog 9000 pragov. Na progi razen mostu čez reko Ilovo in manjših propustov ne bo večjih objektov. Graditelji so prepričani, da bodo delo končali do konca letošnjega leta.

V Prosveti so dnevene svetovne in delavske vesti. Ali ti hitate vsek dan?

Zadeva Slovenskega narodnega muzeja

Piše Erazem Gorše, Cleveland, O.

Leta 1925 je direktorji Slovenskega narodnega doma na St. Clairju prevzeli od dramskega društva "Ivan Cankar" Slovensko šolo, in jo je vodil s pomočjo raznih sodelavcev vsa leta nepretrgoma do letošnje pomladi. Direktorji SND ni opravljal poslovanja in se briga za šolo sam, pač pa je bilo za to nalogo poverjeno drugemu direktorju, ki se je nanašala na financiranje muzeja in je še vedno v veljavi, ker ni bila nadomeščena z drugo, boljšo. Ta resolucija je dala direktorju in Prosvetnemu klubu SND pravico zbirati prispevke za S. N. muzej pri organizacijah, narodnih domovih, društvih in od vseh rojakov po Ameriki. Kmalu nato smo razposlali prošnje za podporo muzeju in dobili precej podpore od raznih strani. S tem se je S. N. muzej postavil na stališče, da bo služil vsem ameriškim Slovincem enako, ker se od vseh pričakuje podpore.

Vendar, ker od začetka nismo imeli nobene opreme v muzeju in ker so se nujno potrebovale razstavne omare, smo od leta do leta pošiljali prošnje našim podpornim organizacijam in delničarskim društvom SND, da smo z zbranim denarjem nabavili najpotrebnejše. Od organizacij je k temu pripomogla največ SNPJ, druge sorazmerno tudi jako liberalno, in iskrena hvala vsem za vse!

Se leta 1943 zgodaj spomladi je bilo sklenjeno na seji Prosvetnega kluba SND in zapisnik sprejet tudi na direktorski seji SND, da se tisto leto v decembru izvede splošna narodna kolekta v korist S. N. muzeja po vsej Ameriki. Kolekto bi moral izvesti jaz, kot tajnik Prosvetnega kluba SND, pa sem tisto jesen težko zbolel, moral iti na operacijo in kot tak nisem mogel izvesti naloge. Drugi je tudi niso mesto mene. Potem je bilo drugič sklenjeno spomladi leta 1946, da se splošno kampanjo v korist muzeja izvede. Tudi ta zapisnik je odobrila seja direktorja SND. V pozni jeseni lansko leto sem pripravil in razposlal prošnje za podporo muzeju našim podpornim organizacijam, narodnim domovom, društvom in nekaterim posameznikom, ki so se številno prav dobro odzvali in prispevali. Ta kampanja je prinesla v blagajno muzeja okrog \$1.300, dovolj za ureditve vsega zbranega časopisa in še kaj drugega. Kampanjo sem vodil sam in tudi odlično završil, kljub temu, da sem bil v tistem času spet bolan.

V jeseni leta 1946 sem razposlal na delničarska društva SND, kot običajno prejšnja leta, pisma in vabila, da izvolijo svoje zastopnike v Prosvetni klub SND. Odzvalo se je rekordno število društev—22 in prijavilo imena zastopnikov za leto 1947. Vse je izgledalo lepo in pozitivno, kot se spodobi za povojni čas.

Se v jeseni leta 1946 je na seji Prosvetnega kluba SND govoril predsednik doma Janko N. Rogelj, da naj bi se celotni Slovenski narodni muzej poslal v Ljubljano, češ, da se naša mladina ne bo zanimala za starino v muzeju in bo ostala zapuščena. Jaz sem temu ugovarjal, da arhiv S. N. muzeja mora ostati tukaj, ker je bil s tem namenom zbran in financiran. Da pride predsednik S. N. doma Janko N. Rogelj na svoj ra-

Leta 1940 sem predložil na delničarski seji SND v januarju

čun, se je letos poslužil svoje "moči" kot predsednik S. N. doma in je enostavno in samovoljno ignoriral Prosvetni klub SND in vse od 22 društev prijavljene zastopnike. Na seji upravnega odbora direktorja S. N. doma dne 28. jan. 1947 je dejal: "Letos se ne bo volilo nobenih uradnikov v Prosvetni klub SND. Za predsednika S. N. muzeja in Slovenske šole se smatram jaz kot predsednik S. N. doma. Za tajnika muzeja in šole pa smatram tajnika doma Johna Tavčarja."

Meni so na tisti seji dali službo arhivarja muzeja, hlapčevsko delo, gospodarja bosta pa Rogelj in Tavčar itd., okrog katerih naj bi moleđoval, kar bi rabil, tako sem ostal brez vseh pravic, hlapce.

Potem je bila od upravnega odbora SND sklicana druga seja za prosvetne stvari dne 4. marca. Mislim sem, da se bodo na tej seji popravile prejšnje napake, pa se niso. Da bi me malo potolažili in prevarili, je eden od direktorjev predlagal, da se Prosvetni klub še obdrži. Ampak do volitev ni prišlo, ker nista popustila predsednik in tajnik. Ta seja je zahtevala, da izročim vse poslovne knjige in denar novemu tajniku, tajniku S. N. doma Johnu Tavčarju. Takrat je muzejaka blagajna znašala \$1.930,79. Denar je bil vložen obrestonosno na St. Clair Savings & Loan Co. Moji računski bili popolnoma pravilni. Dne 11. marca sem nesel poslovne knjige muzeja in pregled nadzornemu odboru S. N. doma, ko so bile te pregledane in podpisane, sem jih izročil v uradu tajniku Johnu Tavčarju.

Moje priporočilo bi bilo, da naj bi delničarska konferenca S. N. doma v januarju dovolila, da se S. N. muzej samostojno inkorporira v državi Ohio. Ta ustanova sedaj to zasluži po svoji pomembnosti in velikosti. To delo inkorporiranja naj bi poverili posebnemu odboru, v katerem, če hočete, tudi jaz rad sprejemam mesto, da pomagam nalogo pravilno izvesti. Skladi naj se posebna ustanova seja S. N. muzeja, na kateri naj bi bile zastopane naše podporne organizacije, narodni domovi, društva in posamezniki, ki podpirajo muzej, po enemu in nikakor več kot dveh zastopnikih od vsake organizacije, doma ali društva. Na seji naj bi se uredila pravila za nadaljnje delo muzeja in izvolil odbor, ki naj bi dobil poslovnico za muzej od države Ohio. S tem bi bila križa rešena, drugače ne.

(Konec prihodnjic.)

Z obvezno predelavo oliv v olje bo zagotovljena boljša preskrba z oljem

Ljubljana.—Letos je bila letina oliv v Dalmaciji prav dobra, v nekaterih krajih pa tako obilna, kakor že dolgo ne. Da bi se letošnji pridelek oliv popolnoma in pravilno izkoristil za prehrano prebivalstva, je zvezna vlada izdala na predlog ministra za trgovino in preskrbo uredbo, po kateri so vsi pridelovalci dolžni ves pridelek oliv predelati v olje. Drugačna uporaba oliv ni dopustna. Predelovanje oliv je dovoljeno le v oljarnah, kjer vzamejo za plačilo določeno merico. Lastniki oljarn morajo prejeto merico oddati podjetjem za odkup olja, prav tako morajo oddati olje iz gošče.

Od dobljenega olja se en del olja pusti pridelovalcem za njihovo gospodinjstvo, drugi del pa morajo pridelovalci oddati podjetjem, pooblaščenim za odkup olja po določenih cenah. Vsak pridelovalec bo lahko pridržal za lastne potrebe po 20 kg olja za vsakega člana gospodinjstva. Od ostanka mora pridelovalec oddati določen odstotek, ki znaša po količini pridelka 35 do 85%, če je pridelovanje oliv glavna panoga pridelovalca, 55 do 90%, če sta pridelovanje oliv in vinogradništvo enako važna za pridelovalca, oziroma 75 do 94%, če pridelovanje oliv ni glavna panoga pridelovalca.

Pridelovalci, ki so izpolnili svojo obveznost glede oddaje olivnega olja, bodo smeli z ostalimi količinami prosto razpolagati in jih prodati po prostih cenah. Pridelovalec ostanke tudi vse tropine.

Pričetek del za gradnjo novega Beograda

Beograd.—Letos so se pričela obsežna pripravljala dela za gradnjo novega Beograda na levem obali Save, med Zemunom in stari Beogradom. Največji del tega ozemlja je bil doslej izpostavljen vsakoletnim poplavam, tako da je bilo skoraj neizkoriščeno. Na tem obsežnem področju bodo zgradili najmodernejši del mesta, ki bo središče Beograda. Poplavno zemljišče bodo nasuli, odstranili bodo sedanje ceste in zgradili široke bulvare in parke. Že v prvi petletki bodo tu zrasle najprezentativnejše zgradbe za ustanove političnega, gospodarskega in kulturnega življenja glavnega mesta nove Jugoslavije.

V zvezi z gradnjo novega Beograda bo treba na gradiliščih zbrati veliko število delavcev. Že prihodnje leto bo tu zaposlenih okrog 10.000 delavcev, pozneje pa do 30.000. Vsem tem delavcem je treba omogočiti osnovne pogoje za življenje. Zato so letos pričeli na bivilnem veselem prostoru (ob cesti, ki vodi do prejšnjega visečega mostu) graditi veliko delavsko kolonijo v obliki polstanih zgradb, ki se bodo po končani graditvi mesta odstranile in kjer bodo pozneje uredili velik park. Doslej so zgradili že štiri velike zgradbe, do konca leta pa bodo zgradili še 18 takih zgradb.

Gradnja te velike delavske kolonije, ki bo imela centralno kuhinjo, kopališče in vse naprave za kulturno življenje, fizikalno igranje in druge objekte za razvedrilo in za dostojno življenje delavcev, se bo nadaljevala še prihodnje leto. Okrog te kolonije bodo nasadili dreve in uredili parke, tako da bo delavcem v tej koloniji omogočeno prijetno življenje po trudu polnem delu.

Gradnja novega Beograda bo zahtevala dovoz ogromnih količin gradbenega materiala. Da se omogoči dovoz tega materiala zlasti po vodni poti, so ob izlivu Save v Donavo že zgradili rečno pristanišče dolga 400 m s potrebnimi žerjavji za mehanično prekladanje blaga in skladišča za blago. V kratkem bodo od zemunske postaje do tega novega pristanišča zgradili še železniško progo, tako da bo ojačana tudi prevoz materiala po železnici.

V zvezi z bodočimi velikimi gradbenimi deli so pričeli graditi novo široko cesto, ki bo dolga 2 in pol km in bo vodila od bivšega velemejmskega prostora do zem. žel. postaje. Zemljiška dela za gradnjo te ceste bodo izvršile mladinske delovne brigade. Sedaj so zaposlene pri tem delu tri brigade s skupaj 900 mladinci. Pri delu pomagajo mladincem buldožeri, ki rijejo zemljo vzdolž trase. Na sipa za to cesto bo obsegal 62.000 m³. Poleg tega so že v teku dela za nasipanje obsežnega poplavnega ozemlja in za gradnjo visokega obrežnega zidu. Material za nasipanje bodo bagri dvigali iz rečne struge in ga bodo po ceveh prenašali do onega mesta, ki ga je treba zgraditi. Za nasipanje zemljišča ob železnici pa že dovažajo material v vagonih. Ko bo to ozemlje nasuto, bo ves obsežen prostor zavarovan pred poplavami.

Pričela so se tudi že pripravljala dela za gradnjo reprezentativne zgradbe predsedništva vlade in velikega državnega hotela, prihodnje leto pa bodo pričeli graditi veliko zgradbo za Centralni komite komunistične partije. Ker se bo novi Beograd gradil na zemlji, ki jo je naplavila Save, bo treba nove zgradbe postaviti na številne močne betonske pilote. Betonske pilote bodo izdelovali in zabijali v zemljo specialni delavci, ki jih že sedaj usposabljajo v vsakodnevnih tečajih. Tako se bo na ozemlju, ki je bilo doslej neplodno in izpostavljeno vsakoletni povodnji, na ozemlju, polnem mlak in komarjev, pričelo dvigati najmodernejšo mesto v naši državi. Gradnja tega novega Beograda predstavlja eno največjih gradbenih del.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVEŠTORE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

"Saj ne bi storil tega iz zlobe, kakor to delajo pokvarjeni izdajalci, ampak iz stiske. Otroka pomandla lakota kar hitro!"

"Ne čekajmo, tovariši!" je odločno prerzelo komandant ta uganjanja. "Nič me ni strah zanj!" Sedel je pod veje ter se je zamislil, kaj ti na dnu srca ga je le majceno skrbelo.

Pavlek pa je stopal po rebri, ki je strmo padala v dolino. Kar opotekal se je. Se sam ni vedel točno, kaj prav za prav namerava. Vedel je le to, da mora za vsako ceno dobiti nekaj hrane kjerkoli in na kakršen koli način. Za Sonjo, za tovariše, zase, čutil je, posebno sedaj, ko se je gibal kakor pijanec po strmini, da bodo poginili. Njegov oče pa še ni masčeval! Ne, ne, poginili ne smejo! V privedih vidi očeto obraz, gleda v spačena obličja vseh sedem najstih, prelita kri v kamnolomu mu gori pred očmi kakor plamen. Ne, ne, poginili ne smejo!

Počasi stopa, za vaskim grmom obstane, posluša, gleda, opreza, napenja oči in ušesa. In spet se pomakne naprej za nekaj korakov. Dež lije kakor iz škafa. Preplašen zajček se mu zaplete skoro med noge, nekje kriči sraka, spodaj v vasi laja pes. Ko stopi na kolovoz, že lahko vidi hiše pod seboj. Gleda in gleda in mlo se mu stori.

Tam so hiše, tam so strehe, tam se iz dimnikov kadi, tam je toplo, je suho, tam so štiri stene, je strop, je miza, stoli, peč in postelja. Sede na štor posekane bukve in se kar nagledati ne more vsega tega ugodja. Koliko časa že begajo tako kakor preganjane zveri po gozdovih? Steje in šteje, pa ne more dognati točnega števila dni. Tri, štiri, pet tednov...? Tako nekako, da! Nikjer ni ališiti žive duše, tudi streljanja ni nikjer čuti že nekaj dni. Močno bukve rastejo v nebo, dež škablja po listju, verveca smukne mimo njega z veje na vejo. Spodaj v vasi pa je kakor izumrt, le dim iz dimnikov priča, da žive v vasi ljudje.

Skril je puško pod skalo in je šel v vas. Pred vasio je srečal dekle, ki je nosilo na glavi vrečko moke iz mlina. Bila je njegovih let in je obstala, ko je zagledala v tej samoti takšnega razpčana.

"Ti, koliko pa je fašistov v vasi?" jo je vprašal iznenada, potem ko sta nekaj hipov strme drug drugega opazovala.

"Nobenega več. Že pred tremi dnevi so odšli. Le v Ribnici jih je še nekaj. Saj so vendar že vse partizane pobili!" je pripovedovalo dekle.

"Hvala Bogu!" je dejal Pavlek. "Tudi jaz sem pred njimi bežal, pa sem se tu v teh goščah izgubil. Lačen sem, ali imaš kaj kruha?"

"Jehtana, revež, kar z menoj pojdi!" je čebljalo dekletce, ki je bilo silno zgornjo. "Moj brat je zdaj pri beli gardi, veš, oče pa so se danes v Kočevje peljali, da ga obiščejo. Same z materjo sva doma in prav danes pečemo mati kruh iz prve letošnje pšenice."

Hiša, v katero ga je peljalo dekle, je stala odmaknjena od vasi, ki je štela le nekaj števil. Hoste se je s hlevom skoraj dotikala, ob nji je žuborel potok, ki je zdaj ob nalivih močno narasel in je bila voda kalna in deroča. Nekaj tolstih rac je čobodralo po blatu ob vodi. Ko je vstopil v toplo izbo, je obstal kakor okamenel, tako ga je prevzela mehka toplota in tako ga je ganilo, ko je spet začutil streho

nad seboj, štiri stene okoli sebe, božje podobe na stenah, belo javorovo mizo in veliko zeleno peč, iz katere je puhtela toplota. In po vsej hiši je dišalo po sveže pečenem kruhu, po tem čudežnem kruhu, ki ga je že toliko časa ni okusil.

"Mati, mati, dajte temu revežu velik kos kruha in toplega mleka!" je zaklicala deklica v veži. "Ti grdi partizani so ga pregnali od doma, pa je ves strgan, moker in lačen!"

Mati se je vsa presenečena postavila pred mokrega fanta, ki je kar teklo od njega, sklenila je roke nad glavo in ga ogledovala kakor prikazen.

"Vidiš, vidiš, sirota, torej tudi tebe so pregnali ti falotje partizanski? Moj ti bog, koliko gorja so prizadejali! Da, da... Ampak veš, zdaj so že vse pobili in polovili, zdaj je uničena ta nesnaga, ta zalega satanova!"

"Ali so tudi vam kaj škode napravili?" je vprašal Pavlek in jedel kruh ter srebalo vroče mleko, ki pa se mu je kljub temu, da je bil na smrt lačen, kar nekam upiralo, ko je slišal mater in dekleta tako govoriti o partizanih.

"Nam, hvala bogu in fašistom, še nič! Ampak mnoge so preslepili in jih zvalili medse v gozdove. Zdaj pa so tistim fašisti vse domove požgali! Še našega fanta bi kmalu tako znorili, ampak naš oče so ga nekajkrat okoli ušes namahali in marš v belo gardo! Nam pa fašisti niso nič zalega storili, seveda ne, še makaronov in riža so nam dali nekaj kil, ker sem povedala, kje se skrivajo ti razbojniki."

"Pa so jih fašisti našli?"

"Seveda so jih. Pet so jih dobili, nekaj pa jih je ušlo."

"Kaj pa so storili z njimi?"

"I kaj neki, pobili so jih, kakor so zaslužili! Saj nas je sam bog obvaroval, da niso zavladali ti razbojniki. Vse cerkve bi nam požgali, vsi duhovščino poklani in še nam bi vse pokradli. To so sami kampanisti!"

"Kaj pa je to, mati?"

"Kompanisti? Naš župnik so pravili, da so to hujski od tistih dveh razbojnikov, ki so jih takrat na gori Golgoti z našim gospodom Kristusom vred križali. Za njih dela je v peklu pripravljen največji kotel vrelega olja, potem si lahko misliš, kakšni so!"

Pavlek se je popraskal za ušesi, vsedel se je na peč, da se je kar kadilo iz njega in ko je tako čepel tamkaj zadovoljno sit, čeprav bi se kar jedel, saj je ženska pravkar nosila iz peči velike hlebce belega kruha, je na vse kriplje premišljeval, kako bi se dokopal do teh hlebcev, da bi jih odnesel tovarišem.

"Mar boš kradel?" ga je zbadalo v duši.

"V tej hiši so izdajalci!" mu je odgovorilo srce. "Pet partizanov imajo na vesti!"

"Saj si napol nag!" je vzkliknila ženska, ko je videla, kako se pari iz njegovih premočenih in napol segnitih cunj.

"Ko sem se pa toliko časa po gozdovih potikal!"

"Metka, pobrskaj malo po skrinji! Naš ranjki Jože je bil prav tako velik kot ti, morda se bo kaj našlo zate. Saj sem kar nora od veselja, da ni več teh razbojnikov. Za pet svetih maš bom dala! Na, kar obleci se!"

(Dalje prihodnjik.)

Nepotrebna pot
Jakoba Kapuna

ANTON INGOLČIČ

(Nadaljevanje in konec.)

"Štefi bi bila lahko šla z nama," se je čez čas spet oglašal Kapun, ki so dražili Žgurjevi pomisleki in mu je postajalo bolj in bolj zoprno. "Vse drugače bi bilo. Kuhala bi nam videlo bi se, kakor da je gori vsa družina. Vse je bilo domnjeno, nazadnje pa je rekla ne. Proklet!" je zaklinal in mahnil s palico nekam v hrib. "Gre za to, da obdržimo, kar smo si s trudom pridobili," je še dodal.

"Štefina hiša je že šla."

Žgur ni mogel molčati. Bilo mu je v veselje, gledati pred seboj obilnega Kapuna, kako je pihal od jeze in utrujenosti. In to je bil isti Kapun, pred katerim se je tresla vsa vas, posebno pod Nemci, isti Kapun, ki je kupil na tisoče in tisoče volov, krav in telet pod ceno, ki je prevaril pri nakupu ali prodaji slednjega kmeta v domači vasi in v vseh vaseh širom Ptujkega polja in na obronkih Pohorja. Da, to je bil isti človek. Žgur je imel poseben užitek poslušati in gledati ga.

Počasi sta prilezla do prve hiše. Še pred kratkim je bila to viničarja Kapunovega dobrega znanca, hotelirja iz mesta, zdaj je v njej in vinogradu pod njo gospodaril Falež, nekdanji viničar. Ko sta se, popotnika pri-

bližala hiši, je stopil na prg in ju začuden pozdravil:

"Kam pa, kam?" je povprašal. "Grem na svojo kmetijo," je povedal Kapun zasoplen.

"Kako na svojo?" se je zavzel čokati človek srednjih let. "Kmetijo so vendar dobili Rebrnikovi. Komisija je že bila gori."

"Bila je pomota, Falež!" ga je Kapun naglo zavrnil. "Prišla bo druga komisija. Jaz sem živel v prvi vrsti od zemlje. Kaj mi je pa neslo, kar imam spodaj? Od tistega bi bili že davno poginili. Posebno zadnja leta, ko ni bilo nič s trgovino ne z mesarijo in ne z gostilno. Mesarijo sem lani zaprl. Stočil bom, kar imam vina in zaprl še krčmo. Trgovino bom dal v najem in preselil se bom na Brezovec. Še pred jesenjo."

"Tako ste sklenili?" se je zavzel bivši viničar. V njegovem koščenem obrazu se je prikazal porogljiv nasmehek.

"Tako smo sklenili," je pritrdil Žgur, pomežiknil in krenil dalje.

Kapun pa je nadaljeval zaupneje: "Jutri, pojutrnjem pridem dol k tebi, da mi boš podpisal neko reč. Ne bo zastoj, Falež. Saj me poznaš."

Falež ni rekel ne bele ne črne, pogledal je v nebo in se spustil v vinograd.

Ko sta Kapun in Žgur spet šla drug za drugim, Kapun težko sopihajoč pod svojo lastno težo; Žgur pa pod težkim nahrbtnikom, se je Kapun oglašal: "Žgur, dopoldne bova delala,

popoldne pa šla po hribih. Pri tožbo imam že napisano. Čim več podpisov dobiva, tem bolje."

"Kakšnih podpisov?" je zagodrnjal Žgur.

"Saj sem ti rekel, bližnji in daljni sosedje bodo potrdili, da že od nekdaj živim od zemlje, od kmetije. Dokazal bom, da spodaj ne zaslužim dovolj, zato mi bo ostala vsa zemlja, ne pa samo oni trije hektari spodaj v vasi, kakor so mi sporočili."

Žgurju se ni zdelo vredno, da bi gospodarju ugovarjal. Vedel je sicer, da je Kapun ukanil na tisoče in tisoče ljudi, toda bil je prepričan, da se je mož končno le ukanil.

Vsa znojna sta prispela vrh Brezovca. Hiša je bila videti še močnejša kakor spodaj iz doline.

"Tako, zdaj pa bova videla, kako bo," je dejal Žgur s poudarkom, ko je stopal mimo odprtih hlevov.

"Kako pa naj bo drugače, kakor tako, kakor hočem jaz?" ga je zavrnil Kapun, vendar v njegovem glasu ni bilo več prave vere v zmago. Bil je tudi močno utrujen.

Rebrnikovi so se pripravljali na oranje. Rebrnik, velik, koščeni človek kakih petdesetih let, je dvigal na voz plug, pomagali mu je zet, ki ni mogel imeti mnogo čez dvajset, hčerki pa sta naprezali vole. Trije otroci so se podili okoli voza in delali hrup. Zato nihče izmed domačih ni opazil prišleca.

"Bog daj, Rebrniki!" je zaklical Kapun v njihovo delo. Žgur

je samo nekaj zamrmral in takoj snel nahrbtnik ter ga spustil na klop pred hišo.

Sele zdaj so se Rebrnikovi ozrli. Od presenečenja niso mogli niti odzdraviti. Sele ko je Kapun vprašal, kaj delajo, je odvrnil Rebrnik zatleglo: "Orat gremo. Dol na Pušo. Tam je že suho."

"Dobro," je Kapun takoj nazvežal. "Potem je kar prav, da sva prišla še midva z Žgurjem." Pogledal je svojega spremiljevalca, kakor da išče pri njem pomoči, toda Žgur se je napravil, kakor da ne ve, po kaj sta prišla. Kapun se je v zadregi prestopil, si obrisal potni obraz in končal: "Torej bomo začeli z oranjem."

Ker Rebrnikovi še vedno niso prišli prav do beesde, se je Žgur le oglašil ko se je prej ozrl po brezoblačnem, temnoplavem nebu. "Lep dan je, pripraven za oranje," je rekel.

"Dopoldne sva z Jernejem popravljala plug," se je Rebrnik spet oglašil in pokazal na svojega zeta. "Vse v hiši je potrebno popravila," je še dodal, potem pa obmolnil, čakajoč, da bo prišel Kapun s pravo besedo na dan.

Kapun je govoril na splošno o delu. Pogovor je teklen pristl. Kapun je postajal bolj zmeden, a Rebrnikovi so si kmalu opomogli od prvega presenečenja. Začutili so spet trda tla pod seboj. Bilo jih je več, Kapun pa je bil sam.

Medtem sta hčerki zapregli plug je bil tudi na vozu, vse je bilo pripravljeno, a Kapun še ni prišel z besedo na dan.

"Pojdimo!" je slednjič zaklical zet, ki se za Kapuna niti zmenil ni, čeprav mu je žena povedala na uho, kdo je obilni možakar.

"Res, čas je, da gremo!" je pritrdil Rebrnik, stopil k hiši, obrnil ključ v vežnih vratih in ga potegnil iz ključavnice.

Tedaj je Kapun stopil proti njemu in spregovoril kolikor mogoče mirno, skoraj ljubeznivo: "Kaj zalepaš, Rebrniki! Malo bom ostal v hiši. Toliko, da z Žgurjem odločiva, potem pa prideva za vami."

"V hišo hočete?" je vprašala Mena, mlada žena, ki se je z možem pred kratkim vselila v nekdanjo gospodarjevo sobo.

"Saj je moja!" je Kapun rekoč odgovoril. Dražila ga je že malomarnost, s katero so ga sprejeli.

"Ta hiša ni več vaša!" je čez čas počasi, a razločno odvrnil Rebrnik in vtaknil ključ v žep. "Tudi zemlja ne!" je pristavil trdo.

Zet in njegova žena sta pristopila.

"Kaj si rekel?" je kričnil Kapun in tolsti vrat mu je spet zalil znoj. "Vse je moje in bo ostalo moje," je nadaljeval naglo. "Jaz sem vendar kmet. Od pridelkov svojega posestva sem živel in ne morda od tega, kar sem zaslužil spodaj. Prišel sem, da vzamem kmetijo v svoje orke."

Dalje mu Rebrnikovi ni dali govoriti. Vsi hkrati so se zagnali v Kapuna, ki se je nehote umaknil nekaj korakov. Sele čez čas so začeli govoriti drug za drugim. Tudi Kapun ni molčal. Metali so si kratke, ostre stavke v obraz. Žgur se je potegnil k hlevom, otroci so oprezovali iz za voza, kaj bo.

Rebrnik je slednjič le prišel do besede. "Pa se pogovoriva, Kapun, da ne bo vaša pot zastoj," je začel in takoj nadaljeval. "Pravite, da ste živeli od te zemlje. Res, živeli ste. Od nje jeseni pozno v zimo sem vam vozil pridelke, najprej žito, potem sadije pa krompir in vso zimo les. Nikoli vam ni bilo dovolj, vsako leto ste me dolžili, da sem sebi pridržal boljše polovico, vam pa dal slabšo. Da, ta zemlja vas je redila, toda delali niste, delali sem jaz, delali smo vsi Rebrnikovi. Prej je bilo vseeno, kdo je delal. Važno je bilo, čigava je bila zemlja. Zdaj pa je poglavitno, kdo dela. Ta, ki dela, ima zdaj pravico, njegova je tudi zemlja. In ker smo to zemljo že od nekdaj obdelovali mi, Rebrnikovi, je tudi naša. Tako je zdaj. Drugače vam nimam povedati. Mudi se nam, da nas ne prehitijo noč."

"Torej ne maraš, da bi se lepo pogovorila?" je kričnil Kapun ves rdeč.

"Oče so vam lepo povedali," je zakričal zet še glasneje, "če ga pa morda niste razumeli, vam bom povedal še jaz. A jaz

Ob trgatvi v Halozah

Boris Kuhar

Toliko polovnjakov, kolikor je namarjakov, toliko štrinjnikov, kolikor je šijankov, je rekla gospodinja, ko je prinesla južino, bel kruh in polič vina na mizo, da si berači nekoliko želodce privežejo in namažejo grla za vrisk in petje. Pri obedu pa teče pogovor samo o "novem". Koliko misli gospodar, da ga bo naprešal? "Deset jih bo že," ponosno odgovarja Jernej. "Pa še kako dober bo letos," se oglasi stara Urša.

Po obedu spet urno na delo! Tudi otroci pomagajo in se veselijo svojega najlepšega dne v letu — trgatve. Sedaj se lahko veselijo, včasih pa so bili za o troke trgovce najgriši dnevi v letu. Niti nagledati se niso smeli sladkega grozdja. Prišel je gospodar in jih pregnal iz vinograda. Tako so lahko samo od daleč opazovali trgatve. Sedaj je drugače. Od Sventida do Podlehniha pa še naprej do Žetala in tja do Boča žubori letos deca po vinogradih. V vinogradniški zadruzi Gorca jih je vse polno, saj je grozdje letos skupna last njihovih staršev. Zato si ga smejo privoščiti. Nihče jih ne preganja, nihče jih grdo ne gleda, če gre nekaj jagod v želodec, mesto v škaf. Tako je tudi na državnem posestvu v Podlehniku. In isto je pri viničarjih v Bodnem vrhu. Letos so sami svoji gospodarji.

Tejnski so imeli pred deseti leti malo posestvo, nekaj njiv, koš travnika. Lahko so redili kravo. Vinograd so imeli za domačo pijačo. Toda prišla je slaba letina, malo so pridelali na njivah, že skoraj zrelo grozdje jim je uničila toča. Morali so prodati kravo. Toda to še ni bilo dovolj. Zadolžili so se pri sosedu veleposestniku, Nemcu iz mesta. Ta jim je posojal, ko pa se mu je zdelo zadosti, je nenadoma zahteval ves denar nazaj. Niso mu ga mogli vrniti. Tako je prišlo posestvo na dražbo. Kupil ga je za smešno ceno sosed — Komaj so si toliko izprosili, da so lahko ostali v svoji hiši kot njegovi viničarji. To so bili težki dnevi za Tejnskove. Vsi so se tega zavedali, ob štriletnega Tončka, ki ob trgatvi ni smel več v vinograd, pa do obeh starih Tejnskov. Postali so sužnji na svoji lastni zemlji.

Prišla je vojna. Za Tejnskove so nastopili še težji dnevi. Sedaj se je šele oholo ponašal njihov gospodar. Strašil jih je z internacijo, s taboriščem, z ustrelitvijo, če mu ne bodo obdelovali vinogradov. Toda tudi te čase so prestali, vedno so govorili: "Tako ne more in tudi ne bo več ostalo!" Ko so začeli v Halozah hoditi partizani, je izginil njihov gospodar. Kmalu nato je bila osvoboditev, osvobojeni so bili suženjstva tudi Tejnskovi. Začelo se je novo življenje. Dobili so nazaj svoj dom in posestvo ter postali zopet gospodarji na svoji zemlji. V njihovem hlevu je zopet zamukala krava, svinjak je zopet oživel in kašče ter klet so se napolnile z lastnim pridelkom.

Zato je letos branje pri njih veselo. Na visoki ranti, zakopan globoko v zemljo z močnimi

znam govoriti drugače, po partizansko. Bolje je za vas, da se spravite takoj od tod in nas za vselej pustite v miru!"

Osinil je Kapuna od nog do glave, stopil k volom in švignil z bičem. Voli so se prestopili in krenili proti skednju, mimo katerega je vodil kolovoz na njivo. Hčerki sta po kratkem obotavljanju odšli za vozom. Rebrnik je hotel še nekaj povedati. Ker pa mu Kapun ni dal do besede, je tudi on stopil za vozom, ki se je počasi oddaljeval, čeprav so otroci priganjali na vso moč težka, močna vola.

Žgur se je med preprirom precej časa škodoželjno smehljaj Kapunu, slednjič pa mu je izginil smeh z lic. Postalo ga je sram. Začutil se je sokrivca. Ali ni prav on vozil Kapuna sem gor in tudi drugam, da je lahko goljufal ljudi in jim delal krivico? Ko so Rebrnikovi odšli, je zamomljajl nekaj in se potegnil mimo hlevov v klanec. Za nahrbtnik se še zmenil ni.

Kapun je ostal sam sredi dvorišča Rebrnikove kmetije. Vzelo mu je besedo. Lovil je sapa in zaman iskal trdnih tal pod seboj. — (Obzornik)

FREEZIN' REASON

There's money a slip 'twixt the garage and your destination when the roads are icy. But you can be on the cautious side by getting the "feet" of the road surface before starting out. Try your brakes lightly while driving slowly and when no other vehicles are nearby. Test acceleration, too, because "gunning" a car is as dangerous as braking suddenly.

NATIONAL SAFETY COUNCIL

mi klini počez, kraljuje, se šopiri in gospodari nad Tenjskovim vinogradom klopoteč. Z več metrov dolgimi vetrnicami, s težkimi mačlji, s pojočo bukovno blanjino in z ogromno brezovo metlo se ošabno vrti in obrača po vetru. Tejnskovim otrokom danes niti pasti ni bilo treba. V vinogradih pobirajo in režejo s svojimi pipci sladko grozdje. Fantje veselo vriskajo, dekleta pa prepevajo:

Kak lušno je pač na deželi moj hramec na trati stoji...

V soncu se svetijo njih pisane "jenke" in robci, ko stopajo berači proti vrhu. Tejnski jim nosi ročko z vinom in se šali z njimi. Pozabi celo na pipo, ko se zagleda v blesteče se grozdje.

Ko pa se spusti mrak na haloške griče in se jagode ne vidijo več dobro med listjem, zapusti vsa vesela družina trgačev vinograd in se napoti k zidancici. Tamkaj jih pričakujejo prave gibanice in še veliko presenečenje za trgače. Gospodinja jim je pripravila prolenk.

VAŽNO OBVESTILO

naročnikom dnevnika Prosvete

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prišteti po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlane \$8.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list prodan za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vaši družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. države in Kanado	\$8.00	Za Chicago in okolice	\$3.50
1 tednik in	8.00	1 tednik in	8.00
2 tednika in	5.80	2 tednika in	7.10
3 tednike in	4.40	3 tednike in	5.90
4 tednike in	3.20	4 tednike in	4.70
5 tednikov in	2.00	5 tednikov in	3.50
Za Evropo je		\$11.00	

Impolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priročeno pošljite naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Mesec _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____

3. _____ Čl. družina št. _____

4. _____ Čl. družina št. _____

5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik () Star naročnik ()